

Ulkomaiden autuudesta

Anu Korhonen työskentelee Historiallisten kulttuuritieteiden tutkimusyksikössä Mainzin yliopistossa.

Kun Historiallisen Aikakauskirjan päätoimittaja tiedusteli, haluaisinko kirjoittaa kolumnin jostakin positiivisesta teemasta lehdessä usein esiintyvien synkkien aiheiden vastapainoksi, ei mieleeni ensin tullut mitään. Kovat ovat ajat. Yliopistojen myllerryksessä humanistien uhkaa käydä huonosti. Laitoksilla ei ole enää varaa edes opetukseen, muusta puhumattakaan. Suuresti arvostamiani tutkijoita potkitaan syystä jos toisesta ulos yliopistolta. Sivistykselle ei tunnu olevan sijaa. Omakin työni on vaatinut keskittymistä väkivaltaan, sortoon ja syrjintään, vaikka huumoria piti tutkimani.

Kovin vähän tässä on ilon aiheita, ajattelin ja tuijotin synkeänä ulos työhuoneeni ikkunasta.

Ikkunan takana hehkui Mainzin syyskuisen intiaanikesän – tai tšekäläiseen tyyliin ”vanhojen vaimojen kesän” – lämmittävä vehreys. Johannes Gutenberg -yliopiston valtavalta kampusalueelta kuului opiskelijoiden iloisia ääniä. Kristina ja Cathleen tulivat pyytämään lounaalle Mensaan, ja sähköpostissa vilkkui kanadalaisen

tutkijaystävän päivitys kauan sitten julkaistun yhteisjulkaisun kirjoittajakunnan kuulumisista.

Negatiivisen ajattelun alhoon tunkeutui valonsäde. Onhan meillä ilonaiheitakin. Kuten tämä kansainvälisyys.

Historiantutkimus on tietenkin aina ollut kansainvälistä, mutta viime aikojen panostukset ovat avanneet ovia ulkomaille entistä enemmän. Niin suomalaista kuin muutakin historiaa harrastavat tutkijat ovat ryhtyneet julkaisemaan kansainvälisesti, vaikka vieraalla kielellä kirjoittaminen on työlästä ja kustantajan löytäminen aika ajoin vaikeaa. Olemme ahkerasti mukana kansainvälisissä keskusteluissa, järjestöissä ja projekteissa.

Osallistuin itse elokuussa Oslossa kansainvälisen kulttuurihistorian seuran konferenssiin, jossa suomalaiset tutkijat olivat erittäin näkyvästi esillä. Parisenkymmentä suomalaisesitelmää on paljon, mutta niiden lisäksi suomalaisia näkyi seuran hallituksessa ja julkaisusarjojen toimittajina, jopa puheenjohtajana. Vaikka kulttuurihistorian seuran suomalaisedustus taitaa olla ennätysellistä, monissa muissakin historian alan järjestöissä suomalaiset tekevät ahkerasti työtä.

Syyskuussa me mainzilaiset emännöimme kansainvälistä jatko-opiskelijakurssia, johon olin saanut kutsua kaksi tohtoriopiskelijaa myös Suomesta. Soile Ylivuoren ja Heidi Hakkaraisen kaltaiset oivaltavat nuoret tutkijat ihastuttaisivat missä tahansa, mutta olin vallan ylipistyyä, kun kuuntelin suomalaisedustusta kehuttavan. Muutoinkin oli vaikea uskoa useimpien kurssilaisten pitävän ensimmäistä ulkomaista esitelmäänsä. Kokoon-

nummekin ensi vuonna jatkamaan ja tutkailemaan, missä vaiheessa ryhmän väitöskirjat silloin ovat. Kurssin illallisella vielä eri maista tulleet kollegat muistelivat tuntemiaan suomalaisia historiantutkijoita – tällä kertaa Oulusta, Tampereelta, Turusta ja Helsingistä. Kaikkia en tuntenut henkilökohtaisesti, mutta teksteistään kumminkin.

Eilen sain käsiini tutkimusyksikköni johtajan Jörg Roggen toimittaman uuden kirjan *Cultural History in Europe*, jossa hahmotellaan kulttuurihistorian historiaa ja suuntia Euroopan eri maissa. Mukana on Hannu Salmen kiintoisa kirjoitus suomalaisen kulttuurihistorian pitkästä linjasta, yhtenä tusinasta kansallisesta tapaustutkimuksesta. Tällaista kirjaa olisi nykyisin vaikea kuvitella ilman suomalaisosallistumista, mutta silti mieltä lämmittää, että olemme näissä keskusteluissa niin luontevasti mukana.

Mutta eihän kansainvälisyyden idea tietenkään ole vain tehdä Suomea tunnetuksi ulkomailla tai mainostaa suomalaista historyayhteisöä. Paljon tärkeämpää on se, mitä ulkomaanyhteudet antavat omalle työllemme.

Itselleni yhteydet ovat hyvin konkreettisesti antaneet työ- ja turvapaikan, kun Suomesta ei töitä löytynyt. Yhteys Mainziin syntyi konferenssissa, jatkui vierailun merkeissä, ja lopulta sain kutsun palata vierailevaksi professoriksi, vaikkei minulla Suomessa vastaavasta ole tietoaakaan. Pienistä aluista voi seurata suuria asioita, ainakin näin yksilön näkökulmasta. Uusien ihmisten kohtaaminen yhteisellä historiantutkimuksen maaperällä on innostavinta, mitä tutkijalle voi tapahtua. Uusi yhteisö tuo aina mukanaan uusia ideoita ja auttaa tarkentamaan, mikä omassa työssä ja taustassa on erityistä. Vanhemmille kollegoilleni tämä on enemmän kuin tuttua, mutta nuoremmille en malta olla intoilematta: lähtekää ihmeessä – se kannattaa.

Taidan siis kuulua siihen tutkijajoukkoon, joka salaa kokee tutkimusteemojensa herättävän vastakaikua ennemmin Suomen ulkopuolella kuin kotimaassa. Liisa Husu kirjoitti naisten tutkijanuran esteitä koskevassa väitöskirjassaan,

että naispuoliset tutkijat mieltävät usein olevansa kotimaassaan marginaalissa mutta iloitsevat kansainvälisiltä kentiltä löytämistään hyväksyvistä ja arvostavista yhteisöistä. Luulenpa, että monet meistä voivat tunnistaa tällaisen kokemuksen – mutta epäilen, rajoittuuko työn ilon etsiminen ulkomailta vain naissukupuoleen.

Ilman tutkijakontakteja, konferensseihin osallistumista, kansainvälistä kirjoittamista ja ulkomailla työskentelemistä tieteellinen työ olisi paljon tylsempää. Oikeastaan se olisi myös mahdollonta – joskus jopa niin konkreettisesti kuin omalla kohdallani. Työhuoneen ikkunasta ulos tuijottaessani koin omituisen tunteen. Voisin väittää, että kansainvälisyys tekee onnelliseksi.

Jotten liian positiiviseksi kävisi, on kuitenkin sanottava, että kaikki tämä on myös uhattuna.

Vaikka osaisimme kirjoittamiamme kieliä hyvin, monet kansainväliset julkaisut vaativat vieraskielisiä kirjoittajia kielentarkistuttamaan tekstinsä itse. Historia kuuluu niihin tieteenaloihin, joiden julkaisut käyttävät kaikkein rikkainta ja ”kirjallista” kieltä; sellaista ei noin vain kirjoiteta. Kielentarkistusrahat kuitenkin hupenevat elleivät ole peräti loppuneet lähes kaikilla humanistilaitoksilla.

Konferenssivierailut ja julkaisujen kirjoittajatapaamisiin osallistuminen maksavat, mutta yliopistoilla matkarahat ovat huvenneet elleivät peräti loppuneet. Niinpä nuorilla apurahan varassa työskentelevillä tutkijoilla ei juuri ole varaa matkustaa, mutta eihän professoritasonkaan pitäisi joutua kustantamaan perustyöntekoaan omasta pussistaan.

Esimerkkejä ahdingosta löytyisi tietenkin lukuisia muitakin. On hullun hommaa, jos suomalaisessa tiedemaailmassa joudutaan vuosien ponnistelun jälkeen lopettamaan käytännön ponnistaminen kansainvälistymiseen, juuri kun se on saatu kunnolla vauhtiin.

Ilman kansainvälisyyttä ei tehdä huippututkimusta – eikä mitään muutakaan tutkimusta. Ilman kansainvälisyyttä ei synny myöskään ahkeria, onnellisia tutkijoita ja opettajia.